

SZÁLFŰVEK ÉS TARACKOSOK

A GYEPALKOTÓ NÖVÉNYEK

takarmányozási szempontú értékelése

Szerző: Dr. Tasi Julianna
(egyetemi docens, SZIE ÁTTI, Tasi.Julianna@mkk.szie.hu)

Az előző részben jellemeztük a pázsitfűfélék gazdálkodási tulajdonságait, és bemutattuk a lazabokrú aljfűveket. A második részben a lazabokrú szálfűvek és a tarackos fűfajok leginkább elterjedt fajainak bemutatásával folytatjuk az értékelést.

LAZABOKRÚ SZÁLFŰVEK

Réti csenkesz
Latin neve: Festuca pratensis L.
A réti csenkesz értékes, jó minőségű takarmányt szolgáltató fű, mely az üde fekvésű gyepekben fordul elő. Igényes a talaj tápanyagtartalma iránt, tápanyagokban dús helyeken található meg nagyobb borításban. Szereti a nehéz, kötött talajokat, melyek tovább megőrzik a nedvességet. Elnyomóképessége, vitalitása gyenge. Meredek, déli kitettségű lejtőkön nem fordul elő tömegesen, és telepítését sem javasoljuk ilyen helyekre. Az öntözést meghálálja, ekkor tarackos tippnallal és réti komócsinnal is társítható. Szántóföldi rövid életű kaszálók, herefűvesek telepítésekor főleg vörös herével, fehér herével, réti komócsinnal, korcs herével társítva vethető. Virágzását megelőzően szívesen legelt növénye az üde fekvésű vagy öntözött gyepeknek, szénája is kedvelt. Tejelő, húshasznú tehének, juhok, lovak és más állatok számára létesítendő gyepek keverékébe egyaránt alkalmas ez a fűfaj.

Réti komócsin

Latin neve: Phleum pratense L.

Kaszálók, rétek és herefűvesek telepítésekor különösen értékes lazabokrú szálfű, mely vizigényes. A nedves fekvésű és az öntözött gyepekben válik

uralkodó fűfajjává. A rendszeres, szabad legeltetéssel járó igénybevételt nem bírja, csak szakaszos legeltetési mód esetén vethetjük legelőre. Elnyomóképessége kicsi, a nyári időszakban lassan sarjad. Késői fejlődésű növény, júniusban virágzik. Lassú fejlődése miatt lassan öregszik, sokáig megőrzik kedvező tápanyagtartalmát, jó emészthetőségét, ezért az állatok az első növedék idején is sokáig szívesen fogyasztják. Szakaszos legeltetésnél érdemes az utolsónak sorra kerülő szakasz keverékébe vezérnövényként alkalmazni. Valamennyi állatfaj számára alkalmas takarmány.

Csomós ebir

Latin neve: Dactylis glomerata L.

Nagy termőképességű, mely üde és száraz fekvésű gyepekben egyaránt gyakori. A tavasszal korán sarjadó, gyors fejlődésű, ezért az első növedékben hamar előregedő, elfásodó fűfajok közé tartozik. Ennek megfelelően a válogatva legelő állatok főleg a fiatal csomós ebirt legelik szívesen.

A természetben jól megmutatkozik árnyéktűrő képessége, hiszen bokros-fás legelőkön, erdei tisztásokon nagyon jól érzi magát. Hiányzik viszont a napsütésnek erősen kitett domboldalokról, azonban ilyen helyekre is telepít

hető, 5-6 évig megmarad. Telepítésekor ügyelni kell arra, hogy nagy elnyomóképességgel rendelkezik, gyors kezdeti fejlődésű, ezért könnyen telepíthető, viszont az első években elnyomhatja a kevésbé konkurenciaképes fajokat. Különösen alkalmasak erre nagy, kerek tövei, szárainak könyöklő (katlanozó) növekedése. Gyorsan fölér a többi növényeknek az első növedék fejlődése idején. A gyepp zombékossá válhat, ha nem elég sűrű, tömött. Legelő-, rét- és kaszáló típusú keverékekbe egyaránt alkalmas, a fiatal növényt valamennyi állatfaj szívesen fogyasztja. Szénáját a lovak kedvelik. Herefüves kaszálók telepítésére is alkalmas, lucernával, baltacimmal társítva. Az öntözést meghálálja.

Nádképű csenkesz

Latin neve: Festuca arundinacea Schreb.

Nagy termetű és termőképességű, szélsőséges termőhelyi viszonyokhoz jól alkalmazkodó faj.

Természetes élőhelyei a nedves, vízközeli területek. Magas és széles töveket fejleszt, évente 40-50 t/ha zöldtömeg előállítására képes. Telepíthető a száraz fekvésű területektől a nedvesig, gyakorlatilag mindenhol. A telepített gyepp hasznosításának célja azonban jól meggondolandó, mert éles, fogacsás, durva levelei és kemény szára miatt, valamint gyors növekedése folytán az állatok nem szívesen legelik. Az első növedékben hamar kinő az állatok foga alól, vagyis gyorsan eléri, majd meghaladja azt a növénymagasságot, amit a legelő állatok még elviselnek. Az állatok hasa alját elérő, csiklandozó gyeppbe már nem szívesen megy bele a jószág, csak kényszerűségből, nagy taposási kár mellett legeli. A nádképű csenkesz vezérnövényű gyepek húshasznú tehennel legeltethetők a fű virágzási ideje előtt és a sarjában. Bugahányást követően silózásra való, szénáját sem szereti a jószág. Silózás céljából egyfajú gyeppként is telepíthető, természetesen. Felületésre ragyogóan alkalmas. Nyirkos, kötött talajon, lápon is jól megterem. Az öntözést, időszakos elárasztást meghálálja. Száraz fekvésbe telepítve zárt, hosszú életű gyeppet képez, sokáig nem enged be a társulásba gyomnövényeket, nem ritkul meg. Előnye, hogy tavasszal korán sarjad, így korábban kezdhető a legeltetési idény. Késő ősszel még -4 fokos fagyban is legeltethető zöldtakarmányt ad. Erőteljes gyökérzetével a talajt jól átszövi, megköti. Ezzel is hozzájárul a korai és kései legeltethetőséghez, mert nedvesebb talajon is legeltethető, az állatok nem tudják könnyen felválni a talajt. Nemesített fajtái között vannak olyanok, melyek finomabb levézetűek.

Olaszperje

Latin neve: Lolium multiflorum Lam.

Szállásperjeként is ismerjük, rövid életű, 2 éves növény. Létezik egyéves változata is, a hollandi-, vagy westerwoldiperje (*Lolium multiflorum westerwoldicum*). Az olaszperje jellemzője, hogy gyorsan kikel, kezdeti fejlődése is gyors, elnyomóképessége

jelentős. A beállt gyeppen a hasznosítást követően gyorsan sarjad. Finom levézetű, nagyon jó minőségű, és nagy tömegű takarmányt ad. Az állatok szívesen fogyasztják. Jó tulajdonságait csak rövid életű kaszálóba telepítve lehet kihasználni, főleg szilázsfüként és herefüves szántóföldi gyeppként. Vörös herével vagy lódi herével a legjobb társítani.

A legeltetést nem bírja. Ha nem tud magot pergetni, akkor nem tudja fenntartani magát, és két év után kipusztul. Természetes gyeppben nem található. Szársarjnevelő tulajdonsággal rendelkezik, mert a szárképzéshez nem szükséges jarovizáció. Nem kell hideghatás ahhoz az átmeneti nyugalmi állapothoz, amit megkövetel a száraz fejlődése. Így nem csak a telet követő első növedékben, hanem a sarjában is virágzatot fejleszt és nagyobb tömeget ad. Ez a tulajdonsága a szénakészítésre nagyon kedvező. Gyors kelése és kezdeti fejlődése miatt alkalmas a talajok megkötésére, erózió elleni védelmére, valamint ipari gyeppszönyegek készítésére. Felületésre is jól használható. Kiritkult lucerna felületésével még két évig jó minőségű és nagy mennyiségű széna készíthető a területen a lucerna feltörése nélkül.

TARACKOS ALJFŰEK

Réti perje

Latin neve: Poa pratensis L.

Közép-Európában a legelterjedtebb tarackos alfű. Tápanyagban gazdag talajokon a legelőekben uralkodóvá válik. Az éveken át tartó szakszerűtlen gyepphasznosítást nem bírja és kipusztul. A gyepp késői kaszálása esetén, ha az évekig így történik, eltűnik a gyeppből, vagy jelentősen visszaszorul. Két változata terjedt el hazánkban, a keskenylevelű (*Poa pratensis* varietas *angustifolia*) és a széleslevelű (*Poa pratensis* varietas *latifolia*). Előbbi a száraz fekvésű, utóbbi az üde fekvésű legelő vezérnövénye lehet. A keskenylevelű réti perjét az utóbbi években önálló fajként, *Poa angustifolia* néven írták le. Valamennyi állatfaj legeli. Az öntözést és trágyázást nagyon meghálálja. Igazán jó minőséget tápanyagban gazdag, üde talajokon várhatunk tőle, vagy intenzív termesztéstechnológia esetén.

Vörös (veres) csenkesz

Latin neve: Festuca rubra L.

Száraz fekvésű, de erős és állandó napsütésnek ki nem tett legelőhasznosítású gyeppben van nagy jelentősége. Egyéb helyeken és hasznosítás esetén alárendelt szerepet játszik. A rendszeres legeléssel járó igénybevételt jól bírja. Termőképessége és a takarmányminősége közepes. A természetes gyeppben főleg az északi lejtőkön, homokos és vályogtalajokon található. Juh- és húsmarhalegelők keverékében érdemes társítani réti perjével, taréjos búzafűvel, magyar rozsnokkal, szarvaskereppel. A jószág általában nem szívesen fogyasztja, de ha nincs más, megeszi.

Fehér tippan, vagy tarackos tippan

Latin neve: *Agrostis alba* L., *Agrostis stolonifera*

Vizenyős fekvésben, alföldi mocsárréteken gyakori. Az ilyen termőhelyek egyetlen, takarmányozásban értékes alfüve. A nedves helyekre jellemző, hogy tavasszal a talaj későn melegszik fel annyira, hogy a pázsitfűvek sarjadása megindulhasson (kb. 5 fokos talajhőmérsékleten). Így a tarackos tippan is későn kezd hajtani és legeltetését vagy kaszálását a vízborítás levonulása után lehet megkezdeni. A legapróbb magvú fű, melyből telepítéskor 1 millió csírat vetünk. Kelése, kezdeti fejlődése lassú, elnyomóképessége gyenge. Elég nehéz megtelepíteni, különösen tavasszal.

TARACKOS SZÁLFÜVEK

Magyar rozsnok (árva rozsnok)

Latin neve: *Bromus inermis* Leys.

Az eredeti nevén árva rozsnok, mely magyar rozsnok néven ismertebb, értékes élő tarackos szálfű. Takarmánytermesztésben, legeltetésben három fontos tulajdonsága határozza meg a jelentőségét. Jól tűri a szárazságot, nagy hozamot biztosít, és az állatok szívesen fogyasztják. Legeltetésre, kaszálásra egyaránt alkalmas. Szárazságtűrését nagy termete, széles levelei ellenére úgy tudja biztosítani, hogy gyökerei mélyre hatolnak. Igazi Kárpát-medencei növény, melynek csak száraz viszonyok között

van jelentősége. Párásabb, csapadékosabb területeken előfordulása nem tipikus, és értéke kicsi. Éppen ezért magját Magyarországon kell megtermelni, máshonnan nem szerezhető be. Hibája, hogy nyáron lassan sarjad. A legeltetési preferenciavizsgálatok szerint a magyar rozsnok gyors rostosodása ellenére hosszú ideig kedvelt, legeltető növény a legtöbb állatfaj esetében. Száraz fekvésű természetes gyepekben sárkereplucernával, szarvaskereppel, vörös csenkesszel, keskenylevelű réti perjével társul. Húshasznú tehéneknek jó gypet lehet kialakítani, ha a magyar rozsnokot taréjos búzafüvel, réti perjével és szarvaskereppel társítva vetjük. Ez a keverék juhlegelőnek is alkalmas. Az ilyen legelőkön jelentős mennyiségű széna is termelhető a legeltetés mellett.

A magyar rozsnok sokáig, akár 15 évig is kitart a gypben. A tápanyagellátást nagy hozammal és hosszú élettartammal hálálja meg.

Zöld pántlikafű

Latin neve: *Phalaris arundinacea* L. Dum.

A természetben nedves, vizenyős talajon található tarackos szálfű. Patakok mentén, élővizek közelében tiszta állományokat alkot. Vízrendezés után felváltja a sásokat a tarackos tippannal és korcsherével társulva. Az ilyen gyepeket az első növedékben kaszálni kell, és silózás útján tartósítani a takarmányt, mert a nedves helyeken nem lehet olyan korán kaszálni vagy legeltetni, hogy jó minőségű, könnyen emészthető legyen frissen vagy szénaként. Sarjúja legeltethető, bár a jószág akkor sem szereti. Nagy termete, gyors növekedése és széles levelei miatt gyorsan kinő a jószág foga alól. Húshasznú tehennel, szürke marhával legeltethető.

A legmagasabb gyepfűünk. 200 cm-t is eléri a nedves helyeken. Megtelepíthető száraz fekvésű területen is. Így ki lehet használni nagy termőképességét, főleg silóalapanyagként és a sarjú legeltetésével. Telepítéskor csapadék híján sokáig elfeküdhet a talajban a pántlikafű magja.

Hasznosításakor nagyon ügyelni kell a megfelelő fenofázisra, mert ha elöregedett, akkor nem eszi meg a jószág.

A Pro Vértess Nonprofit Zrt. természetgazdálkodási ágazatába álláshelyet hirdet házaspár mindkét tagja részére.

Feladatok:

- szürkemarha és bivaly gulya felügyelete, őrzése, gondozása,
- villanypásztorrendszer ellenőrzése, karbantartása,
- takarmánybetakarításban való részvétel,
- háziasszonyi teendők,
- csoportok fogadásában, vendéglátásában való közreműködés.

Az alkalmazás feltétele az állattenyésztésben és állattartásban való jártasság, esetleg gépkezelői tapasztalat. Igény esetén szolgálati lakást biztosítunk.

További információ a **70/330-3852** számon kérhető. Jelentkezni a **provertes@provertes.hu** e-mail címre küldött önéletrajzzal lehet.